

Begroting 2020

concept

10 april 2019

1. Voorwoord en algemene beschouwingen	3
2. Algemene financiële beschouwingen	4
2.1 Inwonerbijdrage	4
2.2 Cofinancieringsfonds	5
2.3 Regionaal Investeringsfonds	6
3. Programma.....	9
3.1 Een aantrekkelijke leefomgeving	9
3.1.1 Verbeteren van de balans tussen vraag en aanbod op de woningmarkt	9
3.1.2 Zorgen voor een eerlijk en transparant woonruimteverdeelsysteem	10
3.1.3 Bijdragen aan toegankelijke, aantrekkelijke landschappen in een verstedelijkte omgeving	10
3.1.4 Samen gaan werken aan klimaatadaptatie.....	11
3.1.5 Wat mag dat kosten?	12
3.2 Een sterke regionale economie	12
3.2.1 Verkleinen krapte en mismatch op de arbeidsmarkt	12
3.2.2 Een goede balans tussen vraag en aanbod van werklocaties	13
3.2.3 Stimuleren van vernieuwing van economische sectoren.....	13
3.2.4 Versterken van de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid.....	14
3.2.5 Wat mag dat kosten?	14
3.3 Een duurzaam bereikbare regio	14
3.3.1 Oplossen van regionale knelpunten auto- en vrachtverkeer	15
3.3.2 Bijdragen aan goede bereikbaarheid via hoogwaardige, fijnmazige en verduurzaamde OV-verbindingen en fietsnetwerken	15
3.3.3 Vergroten van verkeersveiligheid	16
3.3.4 Wat mag dat kosten?	16
3.4 Een energieneutrale regio.....	17
3.4.1 Scheppen van ruimte voor de opwekking van duurzame energie.....	17
3.4.2 Samen zoeken naar een duurzame, betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening	17
3.4.3 Energiebesparing, Zon op daken en Duurzame mobiliteit.....	18
3.4.4 Wat mag dat kosten?	18
3.5 Een regio voor iedereen.....	19
3.5.1 Versterken van de transformatie van het sociaal domein.....	19
3.5.2 Vergroten van de participatie van inwoners op de arbeidsmarkt.....	19
3.5.3 Terugdringen van laaggeletterdheid in de regio	20
3.5.4 Samenwerken bij de decentralisatie van de maatschappelijke zorg	20
3.5.5 Wat mag dat kosten?	20
3.6 Een kansrijke regio voor de jeugd	21
3.6.1 Regionale afstemming en belangenbehartiging van de jeugdhulpregio.....	21
3.6.2 Een adequaat aanbod van goede, passende en tijdige (specialistische) hulp aan jeugdigen en gezinnen	22
3.6.3 Verwezenlijken van het recht op onderwijs van iedere jongere.....	23

3.6.4	Wat mag dat kosten?	24
3.7	Organisatie en samenwerking	25
3.7.1	Overhead	25
3.7.2	Frictie- en transitiekosten	25
3.7.3	Wat mag het kosten?	25
3.8	Algemene dekkingsmiddelen	26
4.	Begroting paragrafen	27
4.1	Weerstandvermogen en risicobeheersing	27
4.2	Bedrijfsvoering	28
5.	Financiële begroting	31
5.1	Meerjarenbegroting 2019 – 2022	31
5.2	Incidentele lasten en baten	31
5.3	Geprognosticeerde balans	32
5.4	Staat van reserves	33
5.5	Taakvelden	33
6.	Bijlagen	34
6.1	Btw-compensatiefonds	34

1. Voorwoord en algemene beschouwingen

Alleen ga je sneller, samen kom je verder! Dit spreekwoord is beeldend voor de samenwerking van onze dertien gemeenten in Holland Rijnland. Door samen te werken, opereren we krachtig en leveren we meer kwaliteit tegen minder kosten. Samen zaken oppakken vergt uiteraard ook inspanning en afstemming. Daarom maken we afspraken over de kaders die daarvoor nodig zijn. De financiële kaders voor de begroting zijn vastgelegd in de Kaderbrief 2020, de inhoudelijke kaders komen aan bod in de Regionale Agenda. Het Dagelijks Bestuur biedt u graag de Begroting Holland Rijnland 2020 aan.

Regionale Agenda Holland Rijnland 2019 - 2023

In de Regionale Agenda Holland Rijnland zal het meerjarig inhoudelijk kader worden geschetst. Aan het opstellen hiervan wordt momenteel hard gewerkt. Het inhoudelijk kader is om die reden niet in de kaderbrief verwerkt. Voor de Regionale Agenda maakte het Dagelijks Bestuur in de eerste maanden van 2019 een ronde langs alle colleges om met hen hierover van gedachten te wisselen. De gesprekken gingen zowel over de inhoud van de Regionale Agenda als over de manier waarop de dertien gemeenten willen samenwerken in Holland Rijnland-verband.

Daar is voldoende reden toe nu in alle gemeenten nieuwe besturen zijn geïnstalleerd en Holland Rijnland zelf ook een nieuw bestuur heeft. Als vertrekpunt voor deze gesprekken is al wel een voorzet gemaakt voor een dergelijke agenda. Actuele kansen en uitdagingen, ambities uit nieuwe coalitieprogramma's en onze bestaande samenwerkingsafspraken zijn erin verwerkt. Het document is bij uitstek een bespreekstuk en dus niet in beton gegoten. Samen met de gespreksleidraad en een bijlage met feiten en cijfers vormde het de basis voor de gespreksronde. De uitkomst van de gesprekken geeft houvast voor verdere duiding. In april zal de colleges worden gevraagd of zij zich kunnen vinden in een tweede concept van de Regionale Agenda. Dat gebeurt in een collegeconferentie, die een vervolg krijgt in een raadsconferentie.

Uiteindelijk zal het Algemeen Bestuur dit jaar de Regionale Agenda Holland Rijnland 2019 – 2023 bespreken en vaststellen. Met de vaststelling wordt richting gegeven aan de inspanning van Holland Rijnland, de financiële afspraken hierover en de verantwoording daarvan. De in de Regionale Agenda beschreven ambitie sluit daarvoor aan bij het beschikbare geld dat de gemeenten hieraan willen besteden. De raden zullen niet alleen worden geïnformeerd over de Regionale Agenda. Ook over de uitwerking in specifieke thema's zoals een mobiliteitsplan en OV-concessie en het uitvoeringstraject van het energieprogramma worden zij geraadpleegd.

Begroting Holland Rijnland 2020

Begrotingswijzigingen zijn niet uitgesloten. De voorliggende begroting is immers gebaseerd op het eerste concept van de Regionale Agenda en passend binnen het afgesproken financiële kader. Mogelijke wijzigingen in de Regionale Agenda kunnen leiden tot verschuivingen op programmaniveau, waardoor de begroting moet worden aangepast. Als dit het geval is, dan komen in de vergadering van het Algemeen Bestuur (AB) van 3 juli 2019 bij amendement de nodige begrotingswijzigingen aan de orde. Maar ook in latere vergaderingen kunnen nog wijzigingen worden aangebracht. Vanzelfsprekend stemt het DB de Regionale Agenda optimaal af op de opbrengsten van de gespreksronde en van de conferenties.

De Begroting Holland Rijnland 2020 is opgebouwd op basis van de opgaven op programmaniveau. Voor deze opzet is gekozen op advies van de accountant en met het leergeld van het vorige jaarrekeningtraject. Met deze nieuwe aanpak zijn de strategische sturingsmogelijkheden geoptimaliseerd. Op programmaniveau zijn de opgaven en de strategische doelen beschreven, gevolgd door wat de gemeenten willen bereiken en wat het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland daarvoor in 2020 gaat doen en in het bijzonder wat het gaat kosten. De verdere uitwerking van de daarvoor nodige activiteiten worden jaarlijks vastgelegd in een uitvoeringsplan. Het Dagelijks Bestuur gaat dat jaarplan met activiteiten in de loop van 2019 opstellen zodat in 2020 een goede start wordt gemaakt met de uitvoering.

2. Algemene financiële beschouwingen

De begroting 2020 is opgesteld overeenkomstig de uitgangspunten uit de Kaderbrief 2020. Deze is vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 13 maart 2019.

De werkgroep 'financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen' van gemeenten in de regio Hollands-Midden stelt de indexatie vast op 3,2% voor loonkosten en 1,5% voor de materiële kosten. Het gebruikte gewogen indexcijfer is 2,84%. Op grond hiervan is de maximale reguliere bijdrage van de gemeenten vastgesteld op € 5.800.026,-. Deze indexatie wordt ook toegepast op de uitvoeringskosten van TWO Jeugdhulp. De frictie- en transitiekosten, die bestaan uit de kosten voor de salariskosten van een boventallige medewerker, zijn gebaseerd op de te verwachten werkelijke kosten.

2.1 Inwonerbijdrage

De dertien gemeenten in de regio Holland Rijnland bekostigen de organisatie Holland Rijnland. De gemeentelijke bijdrage wordt berekend aan de hand van twee factoren: het inwonertal van de gemeente (voor de handhaving leerplicht geldt het aantal leerlingen) en de taken die Holland Rijnland uitvoert voor de betreffende gemeente. Daardoor kan de gemiddelde inwonerbijdrage per gemeente verschillen.

Voor de berekeningen van 2020 is het inwonertal van de regio Holland Rijnland op 1 januari 2018 gehanteerd (CBS, 2018). Het aantal leerlingen is gebaseerd op de landelijk leerlingenbasisadministratie per 1-1-2018. Sommige gemeenten hebben de taken die Holland Rijnland uitvoert op een andere wijze georganiseerd:

- Alphen aan den Rijn en Nieuwkoop zijn niet aangesloten bij het Regionaal Bureau Leerplicht Holland Rijnland;
- Voorschoten neemt niet deel aan de TWO Jeugdhulp;
- Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem doen een gedeelte van de inkoop jeugdhulp in eigen beheer. Zij dragen op basis van een nieuwe verdeelsleutel aan de hand van werkelijk gemaakte kosten bij aan de TWO Jeugdhulp

In 2020 bedraagt de gemiddelde reguliere bijdrage per inwoner € 10,32 (in 2019 was dat € 10,11). In de volgende tabel staat de totale inwonerbijdrage per gemeente weergegeven. De frictie- en transitiekosten zijn tussen de gemeenten verdeeld naar het aantal inwoners (volgens het CBS per 1-1-2018). De totale gemeentelijke bijdrage voor 2020 is daarmee als volgt opgebouwd.

Tabel 2.1 Totale bijdrage van gemeenten aan Holland Rijnland 2020

	Bedrag	Ontwikkeling totaalbedrag t/m 2020 (cumulatief in €)
Reguliere bijdrage gemeenten in 2019		€ 5.639.854
Loon- en prijscompensatie 2020	€ 160.172	€ 5.800.026
Frictie en transitiekosten	€ 162.487	€ 5.962.513
Bijstelling Frictie	€ -136.563	€ 5.825.950
TWO	€ 2.239.855	€ 8.065.805
Totale bijdragen van gemeenten in 2020		€ 8.065.805

N.B. Bovenstaande berekening is gebaseerd op de data die op moment van schrijven beschikbaar waren, namelijk inwonertal 2018, aantal leerlingen 2018 en december circulaire 2017

Tabel 2.2 Bijdrage gemeenten aan Holland Rijnland 2020 per gemeente en deelname.

	totaal begroting 2019	begroting 2020				totaal begroting 2020
		regulier 2020	TWO 2020	frictie en transitie 2020	bijstelling frictie 2020	
Alphen aan den Rijn	1.043.057	868.902	152.490	31.677	-26.623	1.026.446
Hillegom	375.311	242.686	126.169	6.300	-5.294	369.861
Kaag en Braassem	321.621	298.881	21.749	7.690	-6.463	321.857
Katwijk	1.138.958	755.339	357.289	18.760	-15.767	1.115.621
Leiden	2.025.065	1.300.121	667.840	35.901	-30.173	1.973.689
Leiderdorp	461.182	305.673	142.887	7.855	-6.602	449.813
Lisse	373.319	254.300	109.644	6.569	-5.521	364.992
Nieuwkoop	344.866	223.947	110.855	8.164	-6.862	336.104
Noordwijk	409.983	469.161	203.925	12.321	-10.355	675.052
Noordwijkerhout*	272.443					
Oegstgeest	375.803	276.488	96.291	6.899	-5.798	373.880
Teylingen	640.001	418.078	204.310	10.566	-8.880	624.074
Voorschoten	291.569	292.098	0	7.351	-6.178	293.271
Zoeterwoude	144.674	94.353	46.405	2.435	-2.046	141.147
Totaal	8.217.854	5.800.026	2.239.855	162.487	-136.563	8.065.805

* Noordwijk en Noordwijkerhout zijn 1-1-2019 gefuseerd.

De begroting 2020 is lager dan in 2019 wat vooral verklaard wordt door een lager budget voor TWO Jeugdhulp en voor frictiekosten. Die laatstgenoemde worden verder verlaagd in de Tussenrapportage (Turap) 2019.

2.2 Cofinancieringsfonds

In 2016 heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met het Cofinancieringsfonds Holland Rijnland. Het fonds is bedoeld voor bovengemeentelijke initiatieven uit de regio die een innovatief karakter hebben en een bijdrage leveren aan het realiseren van de opgaven van Holland Rijnland. Om op een financiële bijdrage te kunnen rekenen, moet een initiatief ook actueel, kansrijk, opschaalbaar en duurzaam van aard zijn. Het deel dat Holland Rijnland financiert is bedoeld als multiplier om externe gelden aan te trekken. Een belangrijke voorwaarde is dan ook dat externe partijen (kennisinstellingen, ondernemingen of andere overheden) het grootste deel van de investering financieren.

Vanaf de instelling van het fonds heeft het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland met advies van het Portefeuillehoudersoverleg besloten om aan tien initiatieven een financiële bijdrage te verstrekken. De bijdrage kan binnen een bepaald jaar worden uitgekeerd, maar loopt soms ook over meerdere jaren. Jaarlijks wordt gerapporteerd over de voortgang. Holland Rijnland heeft ook jaarlijks de mogelijkheid om de bijdrage uit het cofinancieringsfonds stop te zetten. Tot nog toe blijkt dat elke euro die gefinancierd wordt door Holland Rijnland leidt tot een investering van € 20,-.

Het Cofinancieringsfonds loopt vooralsnog tot en met 2020. Dit is dan het laatste jaar dat projectgelden vanuit het fonds kunnen worden aangevraagd en uitgekeerd. In 2019 wordt het fonds geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie zal worden besloten of het fonds ook na 2020 zal worden voortgezet.

In overzicht 2.3 is aangegeven welke bestedingen vastliggen en gaan plaatsvinden in de nog resterende jaren van het fonds. Voor 2019/2020 is er nog een vrij besteedbare ruimte van € 394.610,- incl. btw. We gaan actief op zoek naar nieuwe projecten. We zien kansen op het gebied van toepassing van duurzame mobiliteit (smart onderwijsbus), chemische en biologische verstoringen van de waterkwaliteit (gezondheid en Greenports), ruimtevaart (NEOC en 5G fieldlab/opstelpunt Unmanned Valley), en innovatieve projecten op het vlak van onderwijs en arbeidsmarkt.

Tabel 2.3: Cofinancieringsfonds: vastgelegde en waarschijnlijke bestedingen 2017-2020

		2016	2017	2018	2019	2020
	<i>Inleg (excl. indexering) per jaar</i>	€ 150.000	€ 268.500	€ 268.500	€ 268.500	
	Totaal inleg	€ 150.000	€ 418.500	€ 687.000	€ 955.500	
1	Instrumentation for Space		€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
2A	Project Taalhuizen		€ 25.000			
2B	Laagtaalvaardige ouders (Taalhuizen)			€ 25.000		
3	Nationaal Park Hollandse Duinen		€ 12.100	€ 12.100		
4	Back on Track		€ 100.000			
5	Labs2Meet		€ 50.000	€ 50.000		
6	EUPlantcrops			€ 24.000		
7	Levend Lab		€ 32.670			
8	grenzenloos actief			€ 15.000		
9	Topsurf			€ 99.825		
10	NEOC *				€ 100.000	
11	Techolab			€ 100.000		
12	Voorkomen laaggeletterdheid *				€ 25.000	
	<i>totale uitgave per jaar</i>	€ 0	€ 244.770	€ 350.925	€ 150.000	€ 25.000
	Resterend in fonds	€ 150.000	€ 173.730	€ 91.305	€ 209.805	€ 184.805

* intentie voor een bijdrage uit het cofinancieringsfonds

2.3 Regionaal Investeringsfonds

Het Regionaal Investeringsfonds (RIF) loopt tot en met 2024. Alleen de gemeenten die in 2008 deel uitmaakten van Holland Rijnland, betalen mee aan het RIF. Voor de gemeente Kaag en Braassem geldt daarom dat zij alleen meebetaalt voor het gebied van de voormalige gemeente Alkemade. De gemeenten Nieuwkoop en Alphen aan den Rijn nemen niet deel aan het RIF. Noordwijk en Noordwijkerhout zijn 1 januari 2019 gefuseerd. In de periode van 2008-2020 storten de gemeenten een bijdrage op basis van een afgesproken verdeelsleutel. Voor de tweede tranche die ingesteld is voor de RijnlandRoute, geldt een andere verdeelsleutel.

Tabel 2.3 Bijdrage Regionaal Investeringsfonds per gemeente tot en met 2020

Gemeenten	Bijdrage t/m 2019	Bijdrage 2020	Bijdrage t/m 2020
Hillegom	5.161.524	430.127	5.591.651
Kaag en Braassem	4.426.380	368.865	4.795.245
Katwijk	29.799.344	1.764.337	31.563.681
Leiden	53.292.524	3.076.652	56.369.176
Leiderdorp	7.607.238	571.022	8.178.260
Lisse	4.914.804	409.567	5.324.371
Noordwijk (nieuw)	11.568.072	964.006	12.532.078
Oegstgeest	4.810.560	400.880	5.211.440
Teylingen	8.782.860	731.905	9.514.765
Voorschoten	6.869.040	572.420	7.441.460
Zoeterwoude	1.974.600	164.550	2.139.150
<i>Subtotaal</i>	<i>139.206.946</i>	<i>9.454.331</i>	<i>148.661.277</i>
rentecorrectie	548.028	45.669	593.697
Eindtotaal	139.754.974	9.500.000	149.254.974

Het fonds is een belangrijke motor voor cofinanciering van specifieke regionale projecten om de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de regio te verbeteren. Concreet gaat het om een bijdrage aan de volgende projecten:

1. RijnlandRoute (2x € 37,5 miljoen)
2. HOV-netwerk Zuid-Holland Noord (€ 37,5 miljoen)
3. Programma Ontsluiting Greenport Duin- en Bollenstreek (POG) (€ 37,5 miljoen). Het POG bestaat uit meerdere projecten. Voor de Duinpolderweg is € 12,5 miljoen gereserveerd; € 20 miljoen is gereserveerd voor enkele maatregelen in het middengebied van de Bollenstreek en € 5 miljoen is bestemd voor het HOV Noordwijk – Schiphol.
4. Greenport OntwikkelingsMaatschappij (€ 10 miljoen)
5. Regionaal Groenprogramma Holland Rijnland (€ 20 miljoen)

Voor de projecten en programma's 1 tot en met 4 geldt dat de genoemde bedragen gereserveerd zijn (AB-besluit d.d. 29 juni 2011). Tot en met 2024 (einde looptijd van het fonds) kunnen projectbijdragen worden aangevraagd en toegekend door het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland. Voorwaarde voor toekenning van gelden is dat deze projecten in 2024 zijn uitgewerkt tot het niveau van een definitief ontwerp. Na 2024 zijn aanvragen mogelijk, alleen vereist dit dan een besluit van het Algemeen Bestuur (AB). Indien de gereserveerde middelen niet besteed zullen worden aan de projecten zoals vastgesteld door het AB, moet het AB een besluit nemen over al dan niet alternatieve besteding van de middelen. Voor het Groenprogramma is eveneens een bedrag gereserveerd, maar Holland Rijnland is hierbij ook verantwoordelijk voor de programmering. De uitvoeringstrategie van het Groenprogramma reikt tot 2020, met een mogelijke uitloop naar 2024.

Voor de programma's 1 t/m 4 is een groot deel van het budget verplicht en is realisatie en verantwoording te voorzien voor afloop van het fonds. Binnen het Programma Ontsluiting Greenport Duin- en Bollenstreek (POG) is een deel van de maatregelen middengebied nog onzeker. Het is van belang dat hierover duidelijkheid komt in 2020.

Regionaal Groenprogramma Holland Rijnland

Toekenning van gelden vanuit het Groenprogramma vindt plaats op basis van uitvoeringsovereenkomsten (UO). Holland Rijnland sluit UO met clusters van gemeenten. Gemeenten zijn zelf vrij om clusters te vormen. Zij kunnen ook deelnemen in meerdere clusters. In de uitvoeringsovereenkomsten zijn projecten opgenomen. In deze overeenkomsten wordt per project een bedrag begroot. De uiteindelijk gerealiseerde projectkosten worden bij de eindverantwoording vastgesteld. Het uitgangspunt is dat Holland Rijnland 25% van de uiteindelijk gerealiseerde projectkosten cofinanciert. Holland Rijnland financiert uitvoeringskosten die worden gemaakt vanaf het moment dat het definitief ontwerp vastgesteld is.

In totaal zijn inmiddels voor 13,5 miljoen euro van het Groenprogramma verplichtingen aangegaan (stand begin 2019). Hiervan is 30% (circa 4 miljoen euro) gerealiseerd en verantwoord, nog eens 56% verplicht (circa 8 mln) en binnen looptijd te realiseren en 14% (circa 2 mln) wel verplicht maar realisatie nog enigszins onzeker. Er resteert dus *in 2019* nog 6.5 miljoen.

In 2019 zal worden besloten om het Groenprogramma al dan niet te verlengen tot 2024 en de resterende circa 6,5 miljoen te benutten of terug te storten naar de deelnemende gemeenten. Het is de bedoeling dat zowel Landschapstafel Leidse Ommelanden en Duin en Bollenstreek een nieuwe uitvoeringsovereenkomst (UO) aandragen voor het Groenprogramma. De aangesloten gemeenten beogen ook hiermee extra Natuur en Landschapsdoelen te realiseren in Holland Rijnland zoals:

- Biodiversiteit: op basis van de resultaten van een analyse die wordt uitgevoerd in opdracht van de kerngroep Leefomgeving/biodiversiteit, Hart van Holland, waarbij alle regiogemeenten zijn aangesloten, willen we komen tot een nieuw Uitvoeringsovereenkomst biodiversiteit.
- Waterrecreatie/toerisme: op basis van het Uitvoeringsprogramma (UP) Hollandse Plassen, UP Haarlemmertrekvaart e.o., willen we komen tot een uitvoeringsovereenkomst voor het Groenprogramma.

Naast financiering uit het Groenprogramma willen de samenwerkende gemeenten voor bovenstaande ambities gelden mobiliseren vanuit het programma Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving (provincie Zuid-Holland) voor een multiplier.

3. Programma

In dit hoofdstuk worden de programma's beschreven, te beginnen met zes inhoudelijke en vervolgens twee ondersteunende programma's. Dit zijn:

1. Een aantrekkelijke leefomgeving (ruimte, wonen en groen)
2. Een sterke regionale economie
3. Een duurzaam bereikbare regio
4. Een energieneutrale regio
5. Een regio voor iedereen
6. Een kansrijke regio voor de jeugd

Per programma wordt weergegeven wat de doelstellingen zijn, wat de organisatie Holland Rijnland doet om deze doelstellingen te bereiken en wat dit kost. Het totaaloverzicht is opgenomen in de financiële begroting.

De begrotingstabellen laten de volgende kosten en bijdragen zien:

1. Programmakosten: kosten voor leveringen, goederen en diensten die rechtstreeks ten laste komen van projecten in de programma's;
2. Kosten werkorganisatie: kosten voor personeel, huur gebouw en dergelijke, die via toerekening van uren worden verdeeld over de projecten in de programma's;
3. Bijdragen van derden: baten die rechtstreeks ten gunste komen van projecten in de programma's worden opgenomen, indien van toepassing. Het gaat voornamelijk om subsidies van Rijk en provincie of bijvoorbeeld om leges. Als er geen bijdragen van derden zijn, worden de baten niet weergegeven.

3.1 Een aantrekkelijke leefomgeving

Het realiseren van een aantrekkelijke leefomgeving is bij uitstek een gemeentegrens overstijgend onderwerp. Inwoners en bedrijven richten hun blik niet op een enkele gemeente om zich te vestigen en natuur en landschap stopt niet bij de gemeentegrens. We stemmen daarom bijvoorbeeld onze woningbouwplannen en investeringen in landschapsbehoud onderling af met onze partners zoals met woningbouwcorporaties, ondernemers, zorginstellingen, terreinbeheerders, belangengroepen en provincies. Zonder regionale afspraken is integrale afweging tussen de verschillende ruimtelijke opgaven lastig. We willen gebiedsgericht nadenken over het inrichten van de ruimte. We organiseren daarom de besluitvorming over **een integraal ruimtelijk afwegingskader**.

Wat willen we bereiken?

1. Verbeteren van de balans tussen vraag en aanbod op de woningmarkt in afstemming met andere ruimteclaims.
2. Zorgen voor een eerlijk en transparant woonruimteverdeelsysteem.
3. Bijdragen aan toegankelijke, aantrekkelijke landschappen in een verstedelijkte omgeving.
4. Samen werken aan klimaatadaptatie.

3.1.1 Verbeteren van de balans tussen vraag en aanbod op de woningmarkt

Wat willen we bereiken?

Wij hebben ons met de Regionale Woonagenda ten doel gesteld om voor 2030 30.000 nieuwe woningen te laten bouwen. De aanvaarding van deze Regionale Woonagenda door de provincie Zuid-Holland helpt procedures te versnellen. We stimuleren ook andere mogelijkheden tot versnelling van woningbouw. De woningen die we plannen passen bij het soort woning en woonomgeving die mensen willen. Hierbij hebben wij aandacht voor de juiste plek, duurzaamheid, bereikbaarheid en de huisvestingsbehoefte van bijzondere doelgroepen. Speciale aandacht is er voor de huisvesting van arbeidsmigranten. We stemmen de regionale woningbouwopgave af met andere regionale ruimteclaims.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel:

- Procesregie, monitoring en terugkoppeling van de voortgang voor een voortvarende realisatie van de Uitvoeringsagenda Wonen die is afgeleid van de Regionale Woonagenda 2017.
- Procesregie op de jaarlijkse actualisatie van de planlijst woningbouw.
- Platform bieden: organiseren van ambtelijk en bestuurlijk (afstemmings)overleg (Ambtelijk Overleg wonen, Portefeuillehouderoverleg Wonen, Provinciaal Portefeuillehouderoverleg Wonen & Verstedelijking) over de voortgang van de ambities uit de Regionale Woonagenda en nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen.
- Lobby & belangenbehartiging ten behoeve van doelen uit de Regionale Woonagenda 2017 bij provincie Zuid-Holland en andere van belang zijnde stakeholders.
- Signaleren van kansen en knelpunten ten behoeve van de realisatie van onze woonopgave in relatie tot andere ruimte-vragende activiteiten in onze regio en organiseren van besluitvorming en op basis daarvan adviseren over een integraal afwegingskader.

In 2020:

Procesregie op de Regionale Woonagenda. Het is gewenst om deze actueel te houden. We toetsen of er aanleiding is voor het opstellen van een nieuwe woonagenda of het actualiseren van de bestaande woonagenda op onderdelen.

3.1.2 Zorgen voor een eerlijk en transparant woonruimteverdeelsysteem

Wat willen we bereiken?

Wij streven hierbij naar een rechtvaardige en doelmatige verdeling van de schaarse woonruimte in de sociale sector. Daarvoor hebben gemeenten samen de regionale huisvestingsverordening vastgesteld. We zorgen ervoor dat de afgesproken spelregels op de juiste, klantgerichte en efficiënte wijze worden toegepast.

Wat gaan de Strategische Eenheid en het Bedrijfsbureau daarvoor doen?

Structureel

- Voeren van het secretariaat van de regionale urgentiecommissie
- Het verweer voeren bij bezwaar- en beroepsprocedures bij de rechtbank en Raad van State.
- Regionale behandeling van bezwaren omtrent woonruimteverdeling door de bezwaarschiffencommissies van Alphen aan den Rijn, Katwijk en Servicepunt71, in opdracht van Holland Rijnland
- Voeren van het secretariaat Beleidscommissie woonruimteverdeling.

In 2020

- Op basis van een verkenning uit 2019 een voorstel ontwikkelen met keuze-opties voor het aanpassen van het woonruimteverdeelsysteem en het organiseren van de besluitvorming hierover.
- Afhankelijk van de besluitvorming een tussentijdse aanpassing van de huisvestingsverordening per 1 januari 2021.

3.1.3 Bijdragen aan toegankelijke, aantrekkelijke landschappen in een verstedelijkte omgeving

Wat willen we bereiken?

Wij dragen bij aan een hogere kwaliteit van natuur- en groengebieden in onze regio. We streven naar een verhoging van de biodiversiteit met tientallen procenten afhankelijk van de iconsoort en stimuleren de landbouwtransitie.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Platform bieden: organiseren van ambtelijk en bestuurlijk overleg (AO natuur & landschap, Bestuurlijke tafel Natuur, landschap en Recreatie, subregionale landschapstafels, werkgroep Natuurlijke Leefomgeving Hart van Holland) over nieuwe projecten/uitvoeringsovereenkomsten voor het groenprogramma (Hollandse Plassen, biodiversiteit) en over de voortgang van lopende projecten/uitvoeringsovereenkomsten voor het groenprogramma
- Procesregie: programmering nieuwe uitvoeringsovereenkomsten en beheer van het (in 2019 verlengde) groenprogramma
- Signaleren en benutten van aanvullende subsidiemogelijkheden bij provincie, Rijk, Europa
- Lobby & belangenbehartiging: signaleren en beïnvloeden van relevante (beleids)ontwikkelingen
- Procesregie LEADER: als Lokaal Actiegroep Lid (LAG) stimuleren en doorgeleiden van projecten naar de provincie Zuid-Holland (PZH) en RVO op het gebied van circulaire economie en gezondheid voor ontwikkeling van het platteland. Aansturen van de secretaris Leader op inhoud voor bijeenkomsten, nieuwsbrieven, opdracht verlening onderzoeken en voorbereiding declaraties bij PZH/RVO. Financieel en juridisch eindverantwoordelijkheid voor declaraties bij PZH/RVO, facturering en financiële administratie, bewaken kwaliteit LAG en procedures van subsidies.
- Adviseren Landschapsfonds Holland Rijnland
- Adviseren vanuit het natuur- en landschapsbelang over het integraal ruimtelijk afwegingskader

In 2020

Met alle landschapstafels extra Natuur en Landschapsdoelen te realiseren zoals:

- Biodiversiteit: op basis van de resultaten van een analyse die wordt uitgevoerd in opdracht van de kerngroep Leefomgeving/biodiversiteit, Hart van Holland, waarbij alle regiogemeenten zijn aangesloten, willen we komen tot een nieuwe Uitvoeringsovereenkomst biodiversiteit. Door de realisatie van de projecten zal de biodiversiteit aanzienlijk toenemen.

3.1.4 Samen gaan werken aan klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

Het klimaat verandert. Nu al hebben we te maken met extreme weersomstandigheden, zoals hevige regenbuien, droogte, hitte en verzilting met risico's voor overlast en schade in de regio. Voor een klimaatrobuuste inrichting moeten we klimaatbestendig handelen verankeren in beleid en werkprocessen. Gemeenten, waterschappen en provincies moeten eind 2020 de opgaven en maatregelen in beeld hebben gebracht, door middel van stresstesten, risicodialogen en uitvoeringsagenda's. Met het doorlopen van een gezamenlijk proces kiezen we in onderlinge afstemming effectieve maatregelen voor de opgaven, zodat we een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting kunnen realiseren. De benodigde maatregelen tegen klimaatverandering zijn deels gemeentegrensoverschrijdend (denk aan aanpassingen infrastructuur, extra waterberging, flexibel peilbeheer), waardoor het nodig zal zijn afspraken tussen gemeenten of op regionaal niveau te maken. Holland Rijnland is één van de werkregio's in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Dit biedt een goed netwerk voor kennisdeling en -ontwikkeling. Uitgangspunt blijft 'lokaal waar kan, (boven-)regionaal waar nodig'.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

In 2020

- Procesregie: met ondersteuning van een procesregisseur die (deels) wordt gefinancierd vanuit een gezamenlijk aangevraagde subsidie komen tot een regionale strategie voor klimaatadaptatie en maken van afspraken op lokaal en regionaal niveau, voor het aanpassen van de fysieke leefomgeving aan de gevolgen van klimaatadaptatie. Start afhankelijk van subsidieaanvraag medio 2019 / begin 2020.
- Platform bieden: ambtelijk en bestuurlijk netwerk en besluitvorming over deze strategie in 2020 en verder.

- Gezamenlijk verkennen van financieringsmogelijkheden voor te nemen maatregelen (gemeentegrens-overstijgend).
- Lobby & belangenbehartiging.

3.1.5 Wat mag dat kosten?

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Aantrekkelijke leefomgeving	Programmakosten	€ 505.692	€ 505.692	€ 505.692	€ 505.692	€ 505.692
	Kosten					
	Werkorganisatie	€ 716.344	€ 716.344	€ 716.344	€ 716.344	€ 716.344
	Bijdragen van derden	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476
Saldo baten en lasten		€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560

3.2 Een sterke regionale economie

Wij zetten ons op regionale schaal in voor een gunstig vestigingsklimaat. We willen aantrekkelijk blijven voor de topsectoren in onze regio. Ook onze ambities voor een aantrekkelijke leefomgeving en een duurzaam bereikbare regio dragen hiertoe bij. Elke subregio binnen Holland Rijnland heeft een eigen economische agenda waar zij zich op dat niveau voor inzet. Daar waar dit meerwaarde heeft, maken we regionaal afspraken om uitvoering van deze agenda's te versterken en gezamenlijk op te trekken richting andere overheden (regionaal, provinciaal en nationaal), maatschappelijke partijen (publiek en privaat) en inwoners. Het accent leggen we hierbij op de ruimtelijke vertaling van onze economische ambities op regionale schaal en de integrale afweging met andere ruimteclaims.

Wat willen we bereiken?

1. Verkleinen van krapte en mismatch op de arbeidsmarkt.
2. Regionale afstemming van vraag en aanbod (kwantitatief en kwalitatief) van werklocaties en de integrale afweging van deze ruimtevraag ten opzichte van andere ruimtevrage activiteiten.
3. Stimuleren van vernieuwing van economische sectoren (innovatie, verduurzaming, circulaire economie).
4. Versterken van de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid.

3.2.1 Verkleinen krapte en mismatch op de arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

Maatschappelijke en technologische ontwikkelingen volgen elkaar snel op waardoor de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt van steeds groter belang wordt. Holland Rijnland signaleert en ondersteunt initiatieven die deze aansluiting verbeteren, het liefst in Triple Helix verband waarbij een sectoraal specifieke aandacht blijft bestaan.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Monitoring, communicatie en stimuleren van projecten voor het Cofinancieringsfonds zoals bijvoorbeeld Technolab.
- Lobby & belangenbehartiging: signaleren nieuwe ontwikkelingen en agendering in relevant bestuurlijk (en ambtelijk) overleg op regionaal en bovenregionaal niveau
- Platform: kennisdelen en monitoren bovenregionale (beleids)ontwikkelingen: schatgraven, delen van ervaringen en het vertalen van best practices naar de regionale werkelijkheid en aanvullende subsidiemogelijkheden.

3.2.2 Een goede balans tussen vraag en aanbod van werklocaties

Wat willen we bereiken?

Een betere aansluiting van de plancapaciteit alsmede de gebruikte capaciteit op de werkelijke ruimte behoefte is in de intensief gebruikte regio Holland Rijnland noodzakelijk. We willen de vraag naar werklocaties zoveel mogelijk ruimtebesparend invullen. In 2019 hebben we sub-regionaal en regionale keuzes gemaakt over welke soort bedrijvigheid we waar in ons gebied willen bundelen. We willen leren van elkaar hoe je daarbij slimmer met schaarse ruimte omgaat, bijvoorbeeld door in te zetten op intensivering en functiemenging.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Monitoren van de balans tussen vraag en aanbod van werklocaties: jaarlijks wordt de kantorenmonitor Holland Rijnland opgesteld, met provincie wordt bekeken of er een monitor bedrijventerreinen ontwikkeld wordt.
- Platform bieden: kennisdelen over hoe slim om te gaan met een veranderende vraag naar ruimte voor werklocaties (Ambtelijk Overleg Ruimte en Economie, Portefeuillehouderoverleg Economie en Leefomgeving)
- Lobby & belangenbehartiging: signaleren nieuwe ontwikkelingen en vertalen van economische trends naar te verwachten veranderende regionale vraag naar ruimte voor bedrijvigheid en agendering in relevant bestuurlijk (en ambtelijk) overleg op regionaal en bovenregionaal niveau (Economic Board Zuid-Holland, Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie)
- Adviseren vanuit inzicht in de ruimtevraag voor werklocaties i.r.t. de gewenste economische ontwikkeling in onze regio over het integraal ruimtelijk afwegingskader en zorgen voor afstemming met de Provinciale visie Ruimte en Mobiliteit, regionale omgevingsagenda Hart van Holland, lokale omgevingsvisies.

3.2.3 Stimuleren van vernieuwing van economische sectoren

Wat willen we bereiken?

Voor vernieuwing en versterking van economische sectoren in onze regio sluiten we aan bij economische agenda's van de subregio's zoals Economie071, de Economische agenda Duin- en Bollenstreek en Groene Hart Werkt. Wij zoeken nadrukkelijk de samenwerking met de subregio's, maatschappelijke partners en andere overheden, ook regio-overstijgend via de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) en de Economic Board Duin en Bollenstreek (o.a. greenports). Hiermee ontsluiten we voor onze regio relevante netwerken en verkennen we inhoudelijke en financiële kansen. Wij dragen binnen het netwerk van de Economic Board Zuid-Holland projecten voor vanuit onze regio voor het Regionaal Investeringsprogramma (Zuidelijke Randstad) en de Roadmap Next Economy. Ook stimuleren we vernieuwing van economische sectoren via het Cofinancieringsfonds.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Monitoring, communicatie en stimulering van projecten vanuit het Cofinancieringsfonds.
- Signaleren en agenderen van aanvullende subsidiemogelijkheden
- Agendering, verbinden, lobby & belangenbehartiging van doelen in (sub)regionale economische agenda's door o.a. ondersteunen van onze ambtenaren en bestuurders in de Economic Board Zuid-Holland en onderliggende gremia, Bestuurlijk Overleg Economie Zuid-Holland, Greenport Nederland)
- Platform: agendering en kennisdeling kansen en uitdagingen o.a. in de overgang naar een (meer) circulaire economie.

3.2.4 Versterken van de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid

Wat willen we bereiken?

Versterken van de aanwezige landschappelijke kwaliteit en van de cultuurhistorie op bepaalde plekken voor het behoud van de diversiteit en spreiding van recreatieve en toeristische activiteiten. Naast meer inkomsten en werkgelegenheid vanuit deze sector draagt dit ook bij aan een gunstig (internationaal) vestigingsklimaat.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Platform bieden: ambtelijk en bestuurlijk overleg over nieuwe projecten/uitvoeringsovereenkomsten (Hollandse Plassen, Biodiversiteit) voor het groenprogramma en over de voortgang van lopende projecten/uitvoeringsovereenkomsten voor het (in 2019 verlengde) groenprogramma
- Lobby & belangenbehartiging: gezamenlijk verwerven van subsidies van andere overheden voor dit doel.
- Adviseren vanuit het belang van toerisme en recreatie over het integraal ruimtelijk afwegingskader

Deze structurele activiteiten worden gecombineerd met de structurele activiteiten ten behoeve van de opgave aantrekkelijke leefomgeving. Met dezelfde inzet worden meerdere doelen gediend.

In 2020

- Verbeteren van het recreatieve waternetwerk en de Hollandse Plassen (HP) o.a. via de Landschapstafels en uitvoeringsprogramma (UP) Hollandse Plassen (groenprogramma), UP Haarlemmertrekvaart e.o., UP Drechtdoorsteek, doorsteek RRV/fase verbinding Rotte-Bentwoud. We streven naar een zorgvuldige afweging van de belangen van transport voer water enerzijds en recreatievaart anderzijds. In samenwerking met o.a. de provincies NH en ZH zetten we in op versterking van de procesregie voor het uitvoeringsprogramma Hollandse Plassen
- Bijdragen aan het vergroten toegankelijkheid en bekendheid van het Nationale Park Hollandse Duinen

3.2.5 Wat mag dat kosten?

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Sterke regionale economie	Programmakosten	€ 110.180	€ 110.180	€ 110.180	€ 110.180	€ 110.180
	Kosten					
	Werkorganisatie	€ 100.643	€ 100.643	€ 100.643	€ 100.643	€ 100.643
Saldo baten en lasten		€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823

3.3 Een duurzaam bereikbare regio

Mobiliteit is essentieel om de ambities van de regio Holland Rijnland op het gebied van economie, wonen en recreëren mogelijk te maken. Mobiliteit stopt niet bij de gemeente- en regiogrenzen. Het realiseren van robuuste verbindingen vraagt om onderlinge afstemming tussen en onderlinge ondersteuning van gemeenten. Dat geldt voor alle soorten mobiliteit. Vanuit het Regionaal Investeringsfonds (RIF), dat nog tot en met 2022 loopt, levert een aantal Holland Rijnland-gemeenten een bijdrage aan mobiliteitsprojecten, zoals de realisatie van de Rijnlandroute. We kijken ook vooruit en werken samen aan een vernieuwde regionale **integrale mobiliteitsagenda** en organiseren besluitvorming over een nieuw RIF.

Veel projecten op het gebied van bereikbaarheid vinden plaats met of onder leiding van de provincie Zuid-Holland en enkele ook in samenwerking met de provincie Noord-Holland. Holland Rijnland fungeert hierbij als aanspreekpunt van de provincies voor de regionale belangen. Uiteraard zijn ook de gemeenten betrokken, zeker wanneer nieuwe infrastructuur in hun grondgebied komt te liggen. Samen met de provincies voert Holland

Rijnland het gesprek met Rijkspartners zoals Rijkswaterstaat, ministeries, PRORAIL en NS. Ook stemmen wij af met andere regio's zoals de MRA, MRDH en vervoersregio's.

Wat willen we bereiken met een vernieuwde integrale mobiliteitsagenda?

1. Oplossen van regionale knelpunten auto- en vrachtverkeer en zuiniger, schoner, stiller.
2. Bijdragen aan goede bereikbaarheid via betrouwbare, toegankelijke, fijnmazige en verduurzaamde OV-verbindingen en verbeteren van fietsnetwerken
3. Vergroten van verkeersveiligheid

3.3.1 Oplossen van regionale knelpunten auto- en vrachtverkeer

Wat willen we bereiken?

Door onze centrale ligging profiteren we van de infrastructuur die Amsterdam en Schiphol - zowel via het spoor als de weg - verbindt met Den Haag en Rotterdam. Ondanks deze snelle verkeersassen en de aanleg van de Rijnlandroute (verwachte realisatie 2022) en de voorgenomen realisatie van de Duinpolderweg heeft ons wegennet echter nog niet het kwaliteitsniveau dat wenselijk is. Er is nog geen goede Oost-Westverbinding en op de Noord-Zuidverbinding komen opstoppen regelmatig voor.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Participeren in regionaal en bovenregionaal ambtelijk en bestuurlijk overleg over concrete projecten (A4, N11, DPW), maar ook ten behoeve van regionale strategiebepaling (o.a. PVVB, Breed bestuurlijk Overleg DBS-Haarlemmermeer/Keukenhofconferentie)
- Monitoren voortgang projecten RIF & bewaken kaders
- Procesregie: vernieuwen integrale mobiliteitsagenda en uitvoeringsprogramma's RVVP
- Lobby & belangenbehartiging richting andere vervoersregio's (o.a. MRA, MRDH), provincies (Noord- en Zuid-Holland) en Rijk (o.a. ten behoeve van BO MIRT)
- Adviseren vanuit het belang van mobiliteit over het integraal ruimtelijk afwegingskader

3.3.2 Bijdragen aan goede bereikbaarheid via hoogwaardige, fijnmazige en verduurzaamde OV-verbindingen en fietsnetwerken

Wat willen we bereiken?

Naast verdere investeringen in het wegennet is verbetering van de spoorverbinding Leiden-Utrecht van belang en aansluiting op de metrolijnen (lightrail) vanuit de Metropoolregio Amsterdam en van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Op deze wijze kunnen meer reizigers zich sneller verplaatsen en meer plekken bereiken binnen de Randstad en de auto laten staan. Ook vinden we het wenselijk dat de fiets steeds meer een alternatief wordt voor de auto. Onze regio beschikt over een fijnmazig netwerk voor fietsers en voetgangers, maar er zijn ook nog steeds schakels die ontbreken. Ook zijn niet alle routes even mooi, comfortabel en veilig. Mede door de opkomst van de elektrische fiets, stellen we andere en steeds hogere eisen aan fietsverbindingen.

Wat gaan de Strategische Eenheid en het Bedrijfsbureau daarvoor doen?

Structureel

- Participeren in regionaal en bovenregionaal ambtelijk en bestuurlijk overleg over voortgang concrete projecten (HOV lijnen) en agenderen kansen en knelpunten (o.a. Leiden station e.o.).
- In het verlengde van een vernieuwde integrale mobiliteitsagenda actualiseren uitvoeringsprogramma's OV & fiets
- Stimuleren/ondersteunen maatregelen (regionale) snelfietsroutes en monitoren voortgang van de realisatie
- Lobby & belangenbehartiging richting provincies en Rijk (BO MIRT, G4 overleg)

- Signaleren en agenderen van aanvullende subsidiemogelijkheden
- Regiotaxi: contractbeheer en coördinatie van overleg tussen klantorganisaties en vervoerder.

In 2020

- In samenwerking met Midden-Holland en de provincie Zuid-Holland voorbereiden en ondersteunen van de besluitvorming over het beleidskader ten behoeve van de OV-concessie en daarnaast de OV-visie Holland Rijnland die beiden input zijn voor de vernieuwde integrale mobiliteitsagenda.

3.3.3 *Vergroten van verkeersveiligheid*

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van veiliger weggedrag en voorkomen van verkeersonveilige situaties door aanpassing van infrastructuur en inzet op educatie en handhaving van verkeersregels.

Wat gaan de Strategische Eenheid en het Bedrijfsbureau daarvoor doen?

Structureel

- Toekennen van subsidies op basis van het actieprogramma verkeersveiligheid.
- Vervullen van de rol van opdrachtgever naar uitvoerende partijen zoals de Onderwijsbegeleidingsdienst.

In 2020

- Regionaal vertalen van een vernieuwd Rijks-beleidskader naar een totaal programma handhaving van verkeersregels, aanpassing van infrastructuur om verkeersonveilige situaties te voorkomen en educatie.

3.3.4 *Wat mag dat kosten?*

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Duurzame Bereikbaarheid	Programmakosten	€ 993.984	€ 993.984	€ 993.984	€ 993.984	€ 993.984
	Kosten					
	Werkorganisatie	€ 368.043	€ 368.043	€ 368.043	€ 368.043	€ 368.043
	Bijdragen van derden	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801
Saldo baten en lasten		€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226

3.4 Een energieneutrale regio

In 2018 zijn we gestart met de uitvoering van ons energieakkoord uit 2017. In dit energieakkoord zetten we in op een energieneutrale regio in 2050. Er zijn tussendoelen geformuleerd voor 2025 die binnenkort omgerekend worden door het planbureau vanuit de eisen voor RES (doelen 2030). Jaarlijks wordt er een nieuw Uitvoeringsprogramma opgesteld en vastgesteld. Door regionaal te organiseren, behalen wij schaalvoordelen, versnellen we trajecten en hebben we gezamenlijk meer impact. Er zijn vijf uitvoeringslijnen. Regionale samenwerking om kennis te delen, samen op te trekken en samen efficiency winst te behalen is bij elke uitvoeringslijn de basis. De uitvoeringslijnen 'Energie & Ruimte' en 'Warmte' zijn als opgave zelf regionaal en verplicht vanuit de RES, waardoor een regionale aanpak vanzelfsprekend is.

Wat willen we bereiken?

1. Scheppen van ruimte voor de opwekking van duurzame energie.
2. Samen zoeken naar een duurzame, betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening
3. Energiebesparing, Zon op daken en Duurzame mobiliteit.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

De Strategische Eenheid levert capaciteit voor de rol van programmacoördinator, is kassier voor de (proces)geldstromen en faciliteert het proces om tot een door alle partijen gedragen RES te komen. Daar hoort ook besluitvorming bij in alle colleges en raden.

3.4.1 *Scheppen van ruimte voor de opwekking van duurzame energie*

Wat willen we bereiken?

Wij trekken samen op richting Provincie en Rijk (b.v. Rijkswaterstaat) om ervoor te zorgen dat zonnevelden en windenergie kunnen worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door aanpassingen aan de huidige regelgeving en de bestemming van ruimte. Van belang hierbij is een integrale afweging met andere, ruimte vragende activiteiten.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Participeren in de werkgroep energie & ruimte vanuit kennis over ruimtelijke ontwikkelingen in onze regio
- Lobby & belangenbehartiging
- Programmamanagement
- Adviseren vanuit het belang van ruimte voor grootschalige opwekking van duurzame energie over het integraal ruimtelijk afwegingskader

3.4.2 *Samen zoeken naar een duurzame, betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening*

Wat willen we bereiken?

We willen een toekomst zonder aardgas mogelijk maken. Restwarmte, bodemenergie, aquathermie en andere alternatieve warmtebronnen gaan we beter benutten. Alleen lokale oplossingen volstaan niet om onze doelen te halen en zijn bovendien te kostbaar.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Naast onze programmamanagement rol geen inzet vanuit de Strategische Eenheid.

3.4.3 Energiebesparing, Zon op daken en Duurzame mobiliteit.

Wat willen we bereiken?

De tussendoelen voor 2025 voor deze uitvoeringslijnen die zijn vastgelegd in het energie-akkoord zijn:

- 2.5 PJ besparing t.o.v. 2014
- 0.7 PJ zon op daken
- 1 PJ mbv zonnepanelen
- 0.8 PJ via windturbines

We delen kennis, gaan samen op zoek naar aanvullende financiering en subsidies en monitoren op regionaal niveau de voortgang van de drie uitvoeringslijnen Energiebesparing, Zon op daken en Duurzame mobiliteit. Dit gebeurt in regionale werkgroepen. De daadwerkelijke uitvoering vindt vooral plaats op lokaal niveau en met de betreffende uitvoeringspartners.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel

- Participeren in de werkgroep duurzame mobiliteit vanuit kennis over mobiliteit
- Platform bieden: onderling delen van kennis, signaleren en delen mogelijkheden voor aanvullende financiering en subsidies
- Lobby t.b.v. financiering en subsidiemogelijkheden
- Programmamanagement

3.4.4 Wat mag dat kosten?

Het resultaat van het programma is sterk afhankelijk van bijdragen van derden, zowel in financiële zin als in kennis en personele inzet. Naast de gemeenten zijn provincie, omgevingsdienst en waterschap momenteel de partners in het Energieakkoord Holland Rijnland. Maar ook wordt intensief samengewerkt met partijen als netbeheerder Liander en de woningcorporaties in onze regio.

De bijdragen van gemeenten willen we structureel gaan maken. Mogelijk volgt er ook nog een bijdrage vanuit het Rijk voor het opstellen van een Regionale Energie Strategie, die voor onze regio een uitwerking zou betekenen van ons regionaal Energieakkoord Holland Rijnland. Zo nodig volgt te zijner tijd een begrotingswijziging.

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Een energieneutrale regio	Programmakosten	€ 31.555	€ 31.555	€ 31.555	€ 31.555	€ 31.555
	Kosten					
	Werkorganisatie	€ 86.718	€ 86.718	€ 86.718	€ 86.718	€ 86.718
Saldo baten en lasten		€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273

3.5 Een regio voor iedereen

De meeste inwoners van onze gemeenten zijn goed in staat deel te nemen aan onze samenleving en nemen hiervoor op eigen kracht hun verantwoordelijkheid. Maar soms lukt dit niet en is er hulp van buitenaf nodig. Dit doen onze gemeenten vanuit de eigen verantwoordelijkheid voor het sociaal domein. Soms is er een bepaalde schaalgrootte nodig voor een structurele en effectieve aanpak van een sociaal-maatschappelijk vraagstuk. Bijvoorbeeld om ervoor te zorgen dat mensen met problemen ook ergens kunnen wonen of een baan kunnen vinden. Daarnaast zijn organisaties die actief zijn op het gebied van arbeidsmarkt, onderwijs en zorg, veelal regionaal georganiseerd en georiënteerd. De regionale schaal helpt ons dan om een krachtige gesprekspartner te zijn. Datzelfde geldt voor het laten horen van onze stem in Den Haag.

Wat willen we bereiken?

- Versterken van de transformatie van het sociaal domein.
- Vergroten van de participatie van inwoners op de arbeidsmarkt.
- Terugdringen van laaggeletterdheid in de regio.
- Samenwerken bij de decentralisatie van de maatschappelijke zorg.

3.5.1 Versterken van de transformatie van het sociaal domein

Wat willen we bereiken?

Wij willen kwetsbare inwoners hulp en ondersteuning bieden die zo veel mogelijk is ingebed in het dagelijks leven. Dichtbij, integraal en met hulp op maat, zonder onnodige bureaucratie. Door te innoveren en van elkaar te leren, versterken we het transformatieproces van het sociaal domein. Regionale samenwerking is hiervoor een belangrijk middel. Het faciliteren van beleidsafstemming en kennisdeling tussen 13 gemeenten op zowel bestuurlijk en ambtelijk niveau is complex en vraagt de nodige inzet.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

Structureel:

- Organiseren bestuurlijk overleg voor kennisdeling en beleidsafstemming;
- Organiseren ambtelijke overleggen participatie, jeugd en Wmo.

3.5.2 Vergroten van de participatie van inwoners op de arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

Juist nu het economisch beter gaat zijn er meer kansen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Het Marktbewerkingplan Holland Rijnland geeft aan hoe wij werkzoekenden met een kwetsbare positie naar werk willen leiden. In 2018 is een begin gemaakt met een branchegerichte benadering. Vijf brancheteams, 'transport & logistiek', 'horeca', 'zorg', 'overheid' en 'techniek' organiseren samen met werkgevers gerichte activiteiten om mensen naar werk toe te leiden. In 2020 wordt de aanpak voortgezet.

Sociale partners en het Rijk hebben in het Sociaal Akkoord van 2012 afgesproken 125.000 extra banen te realiseren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Voor ons is de opgave om in de periode tot 2025 in Holland Rijnland 3.700 extra banen te realiseren. Tegelijkertijd verandert de arbeidsmarkt snel door technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Het is van belang dat het onderwijs hierop aansluit.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

In 2020:

- Adviseren van gemeenten op het terrein van arbeidsmarktbeleid en faciliteren van onderlinge kennisdeling tussen overheid, ondernemers en onderwijs (3O's);
- Ondersteunen innovaties aansluiting van onderwijs-arbeidsmarkt en arbeidsmarkt-economie. Bijv. middels het co- financieringsfonds;
- Voeren van het secretariaat Bestuurlijk Overleg Werk en Onderwijs en MT Werkgeversdienstverlening;
- Ondersteunen coördinatie Marktbewerkingplan.

3.5.3 Terugdringen van laaggeletterdheid in de regio

Wat willen we bereiken?

De regio telt naar schatting 50.000 laaggeletterde volwassenen (16-65 jaar). Zij hebben moeite met lezen en schrijven, waardoor het voor hen lastig is goed te kunnen meedoen in onze (steeds meer digitaliserende) samenleving. Het bevorderen van geletterdheid leidt tot een hogere arbeidsproductiviteit, minder ziekteverzuim en minder beroep op sociale voorzieningen, maar het helpt mensen vooral uit een isolement. Wij zetten ons in voor het terugdringen van laaggeletterdheid via het Uitvoeringsplan bondgenootschap geletterdheid. Hierin staat dat de verschillende bondgenoten geschoold worden in het signaleren van laaggeletterdheid en de verwijsmogelijkheden voor de doelgroep. De afspraak is ook dat alle partners de aanpak van laaggeletterdheid onderdeel maken van hun beleid en hun communicatie naar hun klanten/publiek periodiek checken op eenvoudige en begrijpelijke taal. Verder zullen de bondgenoten zich ook inzetten om meer scholen en bedrijven te betrekken om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

In 2020:

- Adviseren gemeenten en ketenpartners over volwasseneneducatie;
- Aanjagen en adviseren over uitvoering convenant Bondgenootschap Laaggeletterdheid 2017-2020;
- Aantrekken subsidies voor activiteiten in het kader van het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid.

3.5.4 Samenwerken bij de decentralisatie van de maatschappelijke zorg

Wat willen we bereiken?

In het regionaal beleidskader en uitvoeringsprogramma Maatschappelijke zorg hebben wij uitgesproken om de maatschappelijke zorg zó in te richten dat zeer kwetsbare inwoners zoveel als mogelijk zelfstandig in de woonomgeving van hun keuze kunnen wonen en deelnemen aan de lokale samenleving. Dit doen we onder andere door regionale afspraken te maken over de lokale, sub-regionale en regionale infrastructuur voor huisvesting, opvang en zorg. Centrumgemeente Leiden heeft een projectorganisatie ingericht om samen met de regiogemeenten de decentralisatie van de maatschappelijke zorg te realiseren.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

In 2020:

- Ondersteunen decentralisatie van de maatschappelijke zorg middels inzet in regionale projectorganisatie.

3.5.5 Wat mag dat kosten?

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Regio voor iedereen	Programmakosten	€ 135.854	€ 135.854	€ 135.854	€ 135.854	€ 135.854
	Kosten					
	Werkorganisatie	€ 210.186	€ 210.186	€ 210.186	€ 210.186	€ 210.186
	Bijdragen van derden	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286
Saldo baten en lasten		€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754

3.6 Een kansrijke regio voor de jeugd

Jongeren in de regio groeien gezond en veilig op. Zij ontwikkelen hun talenten en kunnen zo, nu en later, naar vermogen deelnemen en bijdragen aan de maatschappij en de arbeidsmarkt ¹. Jongeren die dat nodig hebben, krijgen de best passende hulp aangeboden.

Regionale samenwerking draagt bij aan een passend en dekkend aanbod van zorg en ondersteuning voor kinderen en gezinnen in Holland Rijnland. Veel partners waarmee wij samenwerken, opereren op regionale schaal. Daarnaast helpt regionale samenwerking bij het tegengaan van de administratieve lastendruk voor jeugdhulpaanbieders, het behouden van essentiële specialistische zorgfuncties en het bouwen aan toekomstbestendig onderwijs en arbeidsmarkt.

Soms is regionale samenwerking wettelijk verplicht (inrichting van Veilig Thuis en jeugdreclassering en jeugdbescherming). Ook spreekt het Rijk ons regelmatig aan als regio, zoals bij het transformatiefonds jeugdhulp en de beperking van administratieve lasten jeugdhulpaanbieders. Door jeugdhulp (TWO Jeugdhulp) en leerplicht (Regionaal Bureau Leerplicht) regionaal te organiseren, besparen we kosten en vergroten we onze slagkracht.

Wat willen we bereiken?

1. Regionale afstemming en belangenbehartiging van de jeugdhulpregio
2. Een adequaat aanbod van goede, passende en tijdige (specialistische) hulp aan jeugdigen en gezinnen.
3. Verwezenlijken van het recht op onderwijs van iedere jongere.

3.6.1 Regionale afstemming en belangenbehartiging van de jeugdhulpregio.

Wat willen we bereiken?

Voor een goede uitvoering van onze jeugdhulptaken is het nodig dat wij (boven)regionaal met elkaar afstemmen en bepaalde opgaven gezamenlijk oppakken. Dit geldt bijvoorbeeld voor het inzetten van de middelen uit het transformatiefonds jeugd. Met deze middelen geven twaalf² gemeenten uitvoering aan het 'Transformatieplan Jeugd 2018-2020 Holland Rijnland'. Hiervoor stelt het Rijk voor de jaren 2018, 2019 en 2020 in totaal € 3,4 miljoen beschikbaar aan de jeugdhulpregio. Het beheer van deze middelen en de projectcoördinatie van de regionale beleidsopgaven op het terrein van jeugd is belegd bij Holland Rijnland.

Ook als het gaat om belangenbehartiging, bijvoorbeeld in VNG-verband of bij lobby richting het Rijk, is regionale samenwerking van belang. We hechten daarbij waarde aan ontmoeting op regionaal niveau en onderlinge afstemming.

Wat gaat de Strategische Eenheid daarvoor doen?

In 2020:

- Voorbereiden en vertegenwoordigen van de jeugdhulpregio, o.a. in het Bestuurlijk Netwerk Jeugd 42 (BJ42 en J42);
- Coördinatie lobby voldoende Rijksbudget voor jeugdhulp;
- Projectcoördinatie regionale werkagenda jeugd;
- Uitvoering transformatieplan en beheer bijbehorende transformatiemiddelen jeugd (transformatiefonds jeugd).

¹ Centrale doelstelling uit het regionale beleidsplan 'Hart voor de Jeugd' Definitie jongeren die wij hier hanteren is de leeftijdscategorie 0 tot 27 jaar.

² De gemeente Voorschoten behoort tot de jeugdhulpregio Haaglanden.

3.6.2 Een adequaat aanbod van goede, passende en tijdige (specialistische) hulp aan jeugdigen en gezinnen

De decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten per 1 januari 2015 zette een verandering in gang die grotendeels nog vorm moet krijgen. Ook in 2020 zetten wij in op de verdere transformatie van de jeugdhulp. Wij zetten ons hiervoor in vanuit onze lokale verantwoordelijkheid door beleid onderling af te stemmen. Het is belangrijk om (specialistische) jeugdhulp beschikbaar te hebben en te houden voor kinderen die dit nodig hebben. Samen met de TWO Jeugdhulp werken wij daarom aan een duurzaam zorglandschap in de regio. De TWO Jeugdhulp biedt ondersteuning bij de procesregie op de transformatie en verzorgt daarvoor o.a. de contractering, de monitoring en de verantwoording van de (specialistische) jeugdhulp.

Wat willen we bereiken?

- Goede ondersteuning van de gemeentelijke procesregie op de transformatie van de regionale jeugdhulp met behulp van functionele sturings- en managementinformatie;
- Een adequaat aanbod van goede, passende en tijdige (specialistische) jeugdhulp;
- Gericht contractmanagement met de jeugdhulpaanbieders op het gebied van budgetuitputting, zorggebruik, prestatie-indicatoren en algemene en specifieke speerpunten per deelsector.

Wat gaat de TWO Jeugdhulp daarvoor doen?

Structureel

- P&C cyclus – inclusief de accountantscontrole en verantwoording
- Contracteringscyclus (jaarlijkse afspraken over producten, tarieven en bestedingsruimten)
- Registratie, facturatie en monitoring
- Uitvoeren en ondersteunen van de Jeugdbeschermingstafel Holland Rijnland
- Faciliteren en organiseren van het Expertteam Jeugdhulp Holland Rijnland
- Beleidsmatige afstemming met gemeenten over de inzet van het Persoonsgebonden budget
- Ondersteunen en adviseren van beleidsontwikkelingen, zowel regionaal, als subregionaal en lokaal
- Uitvoeren van regulier accountmanagement richting jeugdhulpaanbieders

In 2020

- Inkoop jeugdhulp 2020/2021

De overeenkomsten specialistische jeugdhulp zijn verlengd tot 31-12-2020. De TWO Jeugdhulp ondersteunt de gemeenten bij het maken van lokale en subregionale keuzes omtrent het vervolg op deze contracteringsperiode. Afhankelijk van de door de gemeenten te maken keuzen wordt een inkoopproces ingericht. Hiervoor worden een inkoopstrategie en inkoopplan opgesteld.

De doorontwikkeling van de Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) is een belangrijk onderdeel van de transformatieopgave. De afgelopen jaren hebben verschillende gemeenten gewerkt aan plannen voor integrale toegang tot het sociale domein. De JGT's zijn daar onderdeel van. In 2020 worden de eerste effecten zichtbaar van de aangepaste werkwijze in de toeleiding naar jeugdhulp. De TWO Jeugdhulp betreft deze informatie in de inkoopstrategie en het inkoopplan voor de contractering van de specialistische jeugdhulp.

De jeugdbescherming en jeugdreclassering wordt verder ontwikkeld in samenwerking met de regio's Zuid-Holland Zuid, Midden-Holland en Haaglanden. De resultaatovereenkomsten met de gecertificeerde instellingen zijn tot 2020 verlengd. Op basis van de uitkomsten van een pilot gericht op veiligheid, en gefinancierd vanuit het Transformatiefonds Jeugdhulp, wordt de contractering vormgegeven.

- Accountmanagement

In de afgelopen jaren is het accountmanagement steeds planmatiger vorm gegeven. 2020 staat in het teken van het verder ontwikkelen daarvan. Het verder ontwikkelen van de beschikbare sturingsmiddelen, zoals de managementinformatie en de monitoringsgegevens, is daarvan een belangrijk onderdeel. In de accountgesprekken komen een aantal onderwerpen structureel aan de orde, en daarvan wordt onder andere gerapporteerd in de halfjaarsrapportage en de jaarrapportage. Daarnaast draagt de informatie bij aan het verder ontwikkelen van kennis over de verschillende deelsectoren en het ontwikkelen van beleidsvragen daaruit.

- Aandachtspunten per deelsector
- Binnen jeugdhulp zijn verschillende deelsectoren te onderscheiden:
- GGZ (vrijgevestigden en instellingen)
 - Jeugd en Opvoedhulp (ambulant en met 24-uurs verblijf)
 - Begeleiding
 - Gehandicaptenzorg
 - Pleegzorg
 - Jeugdbescherming / jeugdreclassering
 - Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED)
 - Jeugd- en Gezinstteams

Aan iedere deelsector worden jaarlijks eigen specifieke inhoudelijke aandachtspunten toebedeeld. Capaciteitsvraagstukken, alternatieve hulpvormen en samenwerkingsafspraken maken daar deel van uit. Binnen het accountmanagement van de TWO Jeugdhulp wordt jaarlijks extra aandacht aan die specifieke zwaartepunten besteed.

- Sturings- en managementinformatie
- De monitoring van het gebruik van jeugdhulp in de regio sluit aan op de analyse van het zorglandschap. Daarnaast is het streven de monitoring en de financiële informatie beter aan elkaar te koppelen. Het is van belang om lokale cijfers verder te ontwikkelen en vooral te duiden samen met de gemeenten. De lokale data leiden dan tot betere mogelijkheden voor lokale sturing. Naast de halfjaarsrapportage leveren we ook een jaarrapportage Jeugdhulp Holland Rijnland op waarin de cijfers uit de monitor, het beschrijvende jaarverslag Jeugdhulp en de financiële cijfers zijn samengebracht.
- Wijziging woonplaatsbeginsel per 2021
- Omdat de huidige definitie van het woonplaatsbeginsel in de praktijk problemen oplevert ligt er een wetsvoorstel om het woonplaatsbeginsel per 1 januari 2021 te wijzigen. Deze landelijke wijziging vraagt een aanpassing in de administratieve processen en contractafspraken. Daarnaast zal in 2020 een overdracht plaatsvinden van zittende cliënten waarvoor de verantwoordelijke gemeente wijzigt.

3.6.3 Verwezenlijken van het recht op onderwijs van iedere jongere

Elf van de dertien gemeenten in Holland Rijnland organiseren samen de uitvoerende taken rondom leerplicht en het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. De inzet van het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) van Holland Rijnland is gericht op drie hoofddoelstellingen: het tegengaan van herhalend verzuim (1), langdurig thuiszitten (2) en voortijdige schooluitval (3). Schooluitval is niet alleen maatschappelijk, maar ook economisch ongewenst. Net als een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp, is een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt van belang om talenten optimaal te kunnen benutten. Hiertoe werkt het RBL intensief samen, met onderwijs, zorg, gemeenten en andere ketenpartners.

Wat gaat het RBL daarvoor doen?

Structureel:

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs. Door het volgen van onderwijs kunnen jeugdigen zich ontplooiën en ontwikkelen. Door het behalen van een startkwalificatie voldoen zij aan het minimale niveau dat nodig is om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt en mee te doen in de samenleving. Als uitvoeringsorganisatie heeft het RBL de structurele taak om de leerplichtfunctie (5- tot 16-jarigen), de kwalificatieplicht (16- en 17-jarigen) en de RMC-functie (18- tot 23-jarigen) uit te voeren. De kern van het werk bestaat uit het (aan)spreken en begeleiden van kinderen en jongeren (en hun ouders) die kort- of langdurig niet naar school gaan, dreigen uit te vallen, of uitgevallen zijn. Het RBL werkt hierbij nauw samen met scholen, hulpverlening, gemeenten en andere ketenpartners.

Ook speelt het RBL een coördinerende rol bij het regionale VSV-programma 'Op naar de finish'. Hierin werken scholen, gemeenten en RBL samen om gericht en effectief acties te ondernemen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. In recente jaarverslagen vindt u meer gedetailleerde informatie over de aanpak van het RBL en de hiermee geboekte resultaten.

In 2020

In de praktijk blijkt dat de mate van regie van grote invloed is op de duur van het schoolverzuim. In 2020 nemen consultants van het RBL de rol van procesregisseur op zich, wanneer er geen duidelijke regie is in complexe thuiszitterscasuïstiek. Vanuit deze procesregierol - waar in 2019 mee geëxperimenteerd is – draagt het RBL bij aan het verkorten van het thuiszitten.

De leer- en kwalificatieplicht geldt niet voor 18-plussers. Omdat verzuim een indicatie kan zijn van vroegtijdig schoolverlaten, pakt het RBL ook het 18+ verzuim op. In 2020 zal deze verzuimaanpak méér risico-gestuurd zijn. Een nog te ontwikkelen risico-voorspelmodel zal hier mogelijk een bijdrage aan leveren.

In 2019 heeft het RBL extra ingezet om jongeren zonder werk en opleiding thuis te bezoeken. Inzet hierbij is begeleiden naar school, werk, of hulpverlening, in nauwe samenwerking met lokale partners. Deze werkwijze zal bij succes in 2020 worden doorgezet.

Het werkveld van het RBL is continu in beweging. Zo heeft het RBL vanaf 2019 de nieuwe wettelijke taak een sluitend vangnet te creëren voor 'jongeren in kwetsbare positie'. Dit zijn jongeren die uitstromen uit het Praktijkonderwijs, Voortgezet Speciaal Onderwijs, Entree-onderwijs, VMBO Basis Beroeps en VMBO Leerwerktraject. In 2020 wordt deze taak verder bestendig.

Het RBL wil in 2020 meer data-gedreven werken. Hiertoe wordt een dashboard ontwikkeld waarmee gemeenten en scholen op elk moment een actueel overzicht kan worden geboden van relevante trends op het gebied van verzuim, thuiszitten en schooluitval, om zo sneller te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen.

3.6.4 Wat mag dat kosten?

OPGAVE	SUBOPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
☑ Kansrijke regio voor de Jeugd	☑ Afstemming en Belangenbehartiging Jeugdhulp (SE)	Programmakosten	€ 85.567	€ 85.567	€ 85.567	€ 85.567	€ 85.567
		Kosten Werkorganisatie	€ 258.672	€ 258.672	€ 258.672	€ 258.672	€ 258.672
	Saldo baten en lasten		€ 344.239	€ 344.239	€ 344.239	€ 344.239	€ 344.239
	☑ Regionaal opdrachtgeverschap jeugdhulp (TWO)	Programmakosten	€ 674.601	€ 674.601	€ 674.601	€ 674.601	€ 674.601
		Kosten Werkorganisatie	€ 1.354.398	€ 1.354.398	€ 1.354.398	€ 1.354.398	€ 1.354.398
	Saldo baten en lasten		€ 2.028.999	€ 2.028.999	€ 2.028.999	€ 2.028.999	€ 2.028.999
	☑ Recht op Onderwijs (RBL)	Programmakosten	€ 26.296	€ 26.296	€ 26.296	€ 26.296	€ 26.296
		Kosten Werkorganisatie	€ 1.593.014	€ 1.593.014	€ 1.593.014	€ 1.593.014	€ 1.593.014
		Bijdragen van derden	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400
	Saldo baten en lasten		€ 808.910	€ 808.910	€ 808.910	€ 808.910	€ 808.910
Saldo baten en lasten			€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148

3.7 Organisatie en samenwerking

3.7.1 Overhead

Alle werkzaamheden en kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces horen tot dit programma. Het zijn kosten die gemaakt worden om bijvoorbeeld afstemming, communicatie en besluitvorming voor de programma's van de strategische eenheid, het RBL en de TWO jeugdhulp mogelijk te maken. Kortom, onder andere de organisatie van en ondersteuning bij themacafés, regiodagen, vergaderingen van het bestuur horen tot dit programma. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn deze kosten als overhead gedefinieerd. We streven naar een effectieve en efficiënte ondersteuning.

Waar het om personeel gaat, behoren binnen Holland Rijnland tot de overhead:

- Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch)
- Control, informatie- en beveiligingsbeleid
- Interne en externe communicatie
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- Documentatie en informatieverstrekking (DIV) (hiertoe hoort ook expertiseontwikkeling en advies over de procesinrichting)
- Managementondersteuning voor het primair proces

Een manager of leidinggevende drukt volledig op het programma Organisatie en samenwerking, ongeacht of deze voor een deel van zijn tijd ook inhoudelijke taken vervult. Voor de leidinggevenden van Holland Rijnland geldt dat zij voor een belangrijk deel van hun tijd inhoudelijke taken vervullen.

De overige overhead-taken, zoals HRM en ICT, zijn ondergebracht bij Servicepunt71. De bijdrage aan Servicepunt71 voor het leveren van de bedrijfsvoering wordt eveneens weergegeven in dit programma. Naast deze behoren ook tot het programma:

- de kosten voor de huisvesting om de algemene taken van de eigen organisatie uit te voeren;
- de verzekeringskosten en opleidingskosten voor personeel;
- de bijdrage aan een verbonden partij, voor zover deze verbonden partij werkzaam is voor het taakveld 0.4 Overhead.

3.7.2 Frictie- en transitiekosten

Met de herprofilering van de organisatie in 2016 werden tien medewerkers boventallig. Nu betreft het nog één medewerker. We zetten ons in om ook voor deze laatste medewerker een passende oplossing te vinden. Dat gebeurt met in achtname van de CAR/UWO en het Sociaal Plan. De secretaris-directeur begeleidt de betreffende medewerker persoonlijk. De kosten bestaan uit salariskosten.

3.7.3 Wat mag het kosten?

OPGAVE	SOORT	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Overhead/ Frictie	Programmakosten	€ 190.934	€ 190.934	€ 190.934	€ 190.934	€ 190.934
	Werkorganisatie	€ 2.139.666	€ 2.113.742	€ 2.113.742	€ 2.113.742	€ 2.113.742
Saldo baten en lasten		€ 2.330.600	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676

3.8 Algemene dekkingsmiddelen

De middelen die Holland Rijnland ontvangt van de deelnemende gemeenten, zijn opgenomen in het programma Algemene dekkingsmiddelen. De bijdragen van de gemeenten bestaan uit:

- Een regulier deel;
- De bijdrage voor de TWO Jeugdhulp;
- De bijdrage voor frictie- en transitie.

Overige inkomsten, bijvoorbeeld van de provincie, zijn opgenomen onder het desbetreffende programma.

OPGAVE	Kostenplaats omschrijving	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Algemene dekkingsmiddelen	Bijdrage regiogemeenten	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026
	Bijdrage regiogemeenten frictie	€ -25.924				
	Bijdrage regiogemeenten Jeugd	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855
	Saldo baten en lasten	€ -8.065.805	€ -8.039.881	€ -8.039.881	€ -8.039.881	€ -8.039.881

4. Begroting paragrafen

4.1 Weerstandvermogen en risicobeheersing

Het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dit betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit nodig heeft (middelen en mogelijkheden om niet begroten risico's te kunnen opvangen)

De deelnemende gemeenten worden driemaal per jaar geïnformeerd over het verloop van de begroting van Holland Rijnland door middel van de begroting, de tussenrapportage (turap) en de jaarrekening. Eventuele risico's worden daarin aangegeven. De gemeenten worden in staat geacht op basis van deze informatie voldoende voorzieningen in de eigen begroting te treffen. Deze eventuele risico's kunnen betrokken worden in het geheel van de door de gemeente gelopen risico's. Uit dit oogpunt is er geen afzonderlijke risicoreserve bij de gemeenschappelijke regeling aangehouden.

Het realiseren van bedrijfsdoelstellingen gaat gepaard met risico's. Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. Door deze in kaart te brengen, kunnen de risico's beheerst worden.

Binnen Holland Rijnland liggen de risico's voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering:

- Debiteurenbeheer
- Subsidiestromen derden
- Personeelskosten
- Ziektekosten
- Automatisering

Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventuele risico's wordt geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.

Financiële kengetallen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is een vijftal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie. De berekeningswijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. De VNG heeft een aantal normen ontwikkeld om een grofmazige waardering te geven aan deze indicatoren. Deze kengetallen staan in tabel 4.1.

Tabel 4.1: Kengetallen financiële positie

Kengetallen:	Rek.2018	Begr.2019	Begr.2020	Begr.2021	Begr.2022	Begr.2023
Netto schuldquote	5,1%	5,5%	5,9%	6,3%	6,3%	6,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	5,1%	5,5%	5,9%	6,3%	6,3%	6,3%
Solvabiliteitsratio	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Netto schuldquote: De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De quote voor de jaarschijf 2020 is 5,9%. Dit betekent dat de eigen middelen hoger zijn dan de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen: Holland Rijnland leent geen gelden uit. Derhalve is deze schuldquote gelijk aan de vorige.

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het getal geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en de schulden. De ratio is voor 2020 is 1,1%.

Structurele exploitatieruimte: Holland Rijnland wordt volledig gefinancierd door de deelnemende gemeenten. In die zin is er geen sprake van structurele exploitatieruimte, de ratio is dan ook 0,0% voor alle jaren.

Onderstaande tabel toont een normering waartegen de diverse ratio's kunnen worden afgezet.

4.2 Normering financiële indicatoren

Kengetallen:	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	30% < > 50%	< 30%
Structurele exploitatieruimte	> 0,6%	0% > < 0,6%	0%
Grondexploitatie ruimte		geen	
Belastingcapaciteit	< 100%	100% > < 120%	> 120%

4.2 Bedrijfsvoering

Servicepunt71 is het servicecenter dat bedrijfsvoeringstaken voor Holland Rijnland uitvoert zoals hij dat ook doet voor de gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude. Voor het samenwerkingsorgaan gaat het hierbij om:

- Financiële administratie
- ICT
- HRM
- Facilitaire zaken
- Juridische zaken
- Inkoop

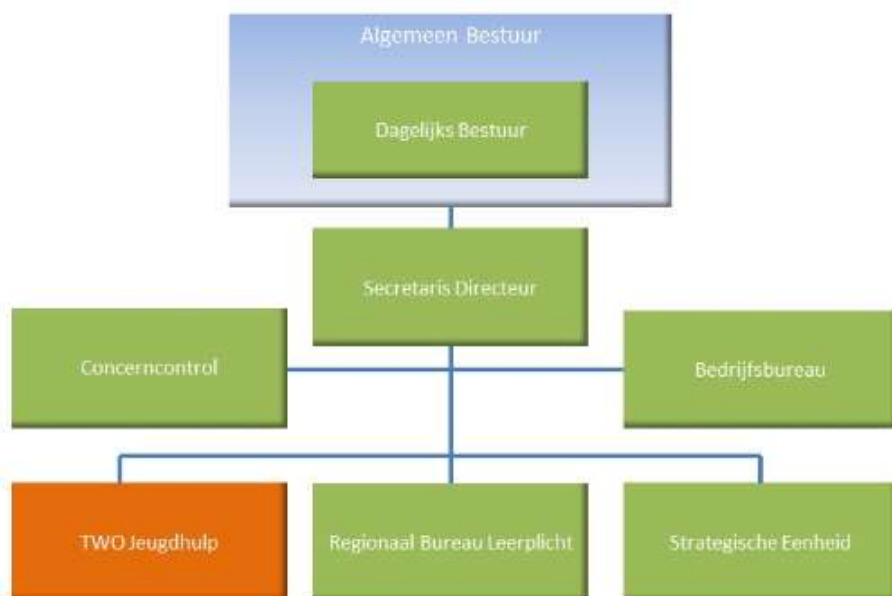
Servicepunt71 biedt geen dienstverlening aan op het gebied van Documentaire Informatievoorziening (DIV). Deze activiteiten voert Holland Rijnland zelf uit.

Organisatie Holland Rijnland

De organisatie bestaat uit de volgende organisatieonderdelen:

- Strategische Eenheid
- Regionaal Bureau Leerplicht (RBL)
- Bedrijfsbureau (inclusief Urgentiecommissie, Verkeersveiligheid, Regiotaxi en DIV)
- TWO Jeugdhulp

De leiding van de organisatie ligt bij de secretaris-directeur. Concerncontrol adviseert de secretaris-directeur maar is een zelfstandige functie die uit de lijnorganisatie is gehaald. Dat is gedaan vanwege de onafhankelijke positie die gewenst is ten opzichte van de lijnorganisatieonderdelen.

Beleidsindicatoren

Voor de bedrijfsvoering heeft Holland Rijnland, mede op instigatie van de nieuwe BBV een aantal indicatoren opgesteld. Hieronder een weergave voor 2020 voor zover op dit moment beschikbaar:

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Holland Rijnland
1. Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2020	0,09
2. Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2020	0,10
3. Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2020	€ 15,55
4. Externe inhuur	Kosten inhuur als % van totale loonsom incl inhuur	2020	26,6%
5. Overhead	% van totale lasten	2020	31,0%

Indexatie

Voor het jaar 2020 vindt een indexatie van de gemeentelijke bijdrage plaats. We gaan we uit van het voorstel van de Werkgroep Financiële Kaderstelling Gemeenschappelijke Regelingen (WFGR) waarin de werkgroep een indexatie van gemiddeld 3,2% voor loonkosten, en 1,5% voor materiële kosten adviseert. Het gebruikte gewogen indexcijfer is 2,84%. De loonkosten voor de dienstverleningsovereenkomst met het Servicepunt⁷¹ zijn daarbij niet als materiële kosten, maar als loonkosten meegewogen.

Index lasten	wegings factor	indexatie
Beloning werknemers	48%	103,2
Netto materieel	51%	101,5
Overige (niet geïndexeerd)	0%	0
Gewogen gemiddelde indexatie	100%	102,84
Bijdrage gemeenten	82%	102,84
Overige baten	18%	0

5. Financiële begroting

5.1 Meerjarenbegroting 2019 – 2022

OPGAVE		Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Een aantrekkelijke leefomgeving	Lasten	€ 1.222.036	€ 1.222.036	€ 1.222.036	€ 1.222.036	€ 1.222.036
	Baten	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476	€ -173.476
	saldo	€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560	€ 1.048.560
Een sterke regionale economie	Lasten	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823
	Baten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	saldo	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823	€ 210.823
Een duurzaam bereikbare regio	Lasten	€ 1.362.027	€ 1.362.027	€ 1.362.027	€ 1.362.027	€ 1.362.027
	Baten	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801	€ -792.801
	saldo	€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226	€ 569.226
Een energieneutrale regio	Lasten	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273
	Baten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	saldo	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273	€ 118.273
Een regio voor iedereen	Lasten	€ 346.040	€ 346.040	€ 346.040	€ 346.040	€ 346.040
	Baten	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286	€ -22.286
	saldo	€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754	€ 323.754
Een kansrijke regio voor de jeugd	Lasten	€ 3.992.548	€ 3.992.548	€ 3.992.548	€ 3.992.548	€ 3.992.548
	Baten	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400	€ -810.400
	saldo	€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148	€ 3.182.148
Cofinanciering	Lasten	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421
	Baten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	saldo	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421	€ 282.421
Overhead/Frictie	Lasten	€ 2.330.600	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676
	Baten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	saldo	€ 2.330.600	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676	€ 2.304.676
totaal lasten		€ 9.864.768	€ 9.838.844	€ 9.838.844	€ 9.838.844	€ 9.838.844
totaal baten		€ -1.798.963	€ -1.798.963	€ -1.798.963	€ -1.798.963	€ -1.798.963
Saldo baten en lasten programma's		€ 8.065.805	€ 8.039.881	€ 8.039.881	€ 8.039.881	€ 8.039.881
Algemene dekkingsmiddelen	Bijdragen gemeenten regulier	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026	€ -5.800.026
	bijdragen gemeenten Frictie	€ -25.924	€ -	€ -	€ -	€ -
	Bijdragen gemeenten TWO	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855	€ -2.239.855
	totaal baten	€ -8.065.805	€ -8.039.881	€ -8.039.881	€ -8.039.881	€ -8.039.881
Saldo baten en lasten		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

5.2 Incidentele lasten en baten

	lasten/ baten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Algemene dekkingsmiddelen	Baten	-25.924	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen		-25.924	-	-	-
Overhead/Frictie	Lasten	25.924	-	-	-
Overhead/Frictie		25.924	-	-	-

5.3 Geprognosticeerde balans

Bedragen x € 1000,-	Verslag t-2	Begr. t-1	Begr. T	Mjr t+1	Mjr t+2	Mjr t+3
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ACTIVA						
Vaste activa						
Materiële vaste activa						
Overig	112	80	49	17	8	8
Uitzettingen						
Vorderingen op openbare lichamen	146	146	146	146	146	146
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	56.287	56.944	56.976	57.008	57.016	57.016
Overige uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	876	250	250	250	250	250
Overlopende activa						
Overige overlopende activa	341	341	341	341	341	341
Totalen	57.762	57.762	57.762	57.762	57.762	57.762

Bedragen x € 1000,-	Verslag t-2	Begr. t-1	Begr. T	Mjr t+1	Mjr t+2	Mjr t+3
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PASSIVA						
Vaste Passiva						
Eigen vermogen						
Algemene reserve						
Bestemmingsreserves	582	861	861	861	861	861
Saldo van rekening	279	0	0	0	0	0
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Vaste schuld						
Opgenomen geldleningen	0	0	0	0	0	0
Overige vaste schulden	0	0	0	0	0	0
Waarborgsommen	0	0	0	0	0	0
Vlottende Passiva						
Vlottende schuld						
Opgenomen kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Banksaldi	0	0	0	0	0	0
Overige vlottende schulden	21.029	21.029	21.029	21.029	21.029	21.029
Overlopende passiva						
Overige overlopende passiva	35.873	35.873	35.873	35.873	35.873	35.873
Totalen	57.762	57.762	57.762	57.762	57.762	57.762

5.4 Staat van reserves

Omschrijving	Saldo 1-1-2020	Mutaties			Saldo 31-12-2020
		Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2019	
Algemene reserve					
8700001 Algemene Reserve	83.929	0	0		83.929
Bestemmingsreserves					
8710006 Reserve RBL	45.882	0	0		45.882
8710007 Reserve cofinanciering	173.730	0	0		173.730
8710009 Res Natuurlijke element op part. terrein	156.060	0	0		156.060
8710010 Reserve onderwijsarbeidsmarkt	122.227	0	0		122.227
Totaal reserves	581.828	0	0	0	581.828

5.5 Taakvelden

Hoofdtakvelden	Taakveld		Lasten	Baten
Bestuur en ondersteuning	0.4	Overhead, Ondersteuning organisatie	2.356.694	52.136
	0.8	Overige baten en lasten	26.042	8.065.805
	Totaal		2.382.736	8.117.941
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en wegen	880.206	443.316
	2.5	Openbaar vervoer	75.092	0
	Totaal		955.298	443.316
Economie	3.1	Economische ontwikkeling	611.517	0
	Totaal		611.517	0
Onderwijs	4.3	Onderwijsbeleid en leerling-zaken	1.664.200	810.400
	Totaal		1.664.200	810.400
Sport, cultuur en recreatie	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	23.141	22.286
	5.7	Openbaar groen en (open lucht) recreatie	318.304	138.021
	Totaal		341.445	160.307
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	758.788	349.485
	6.2	Wijkteams	0	0
	6.5	Arbeidsparticipatie	158.838	0
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	2.035.970	0
	Totaal		2.953.596	349.485
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	12.548	0
	8.3	Wonen en bouwen	995.564	35.455
	Totaal		1.008.112	35.455
Totaal			9.916.904	9.916.904

6. Bijlagen

6.1 Btw-compensatiefonds

Een gemeenschappelijke regeling in de vorm van dit samenwerkingsorgaan wordt niet in de btw-heffing betrokken. De btw is hierdoor voor de gemeenschappelijke regeling een kostenpost. Alleen een gemeenschappelijke regeling die op de prestaties een winsttoeslag oplegt en daardoor doet aan vermogensvorming, heeft recht op aftrek van btw. Dit laatste is niet van toepassing voor Holland Rijnland. Voor de begroting van Holland Rijnland is er dan ook niets veranderd. Evenals voorgaande jaren zijn alle lasten geraamd inclusief btw.

Met ingang van 1 januari 2003 hebben provincies en gemeenten te maken met het Btw-compensatiefonds. Per individuele gemeente wordt een opgave verstrekt over welke voorbelasting compensabel is en kan worden doorgeschoven naar de betreffende gemeente. De deelnemende gemeente kan deze kosten dan meenemen met de opgave voor het Btw-compensatiefonds.

<i>Verdeling BTWCF</i>	<i>Totaal BTW</i>	<i>Algemeen 13 gemeenten</i>	<i>Leerplicht 11 gemeenten o.b.v. leerlingen</i>	<i>Leerplicht 11 gemeenten o.b.v. inwoners</i>	<i>Regionale bezwaar- commissie urgentie 13 gemeenten</i>	<i>Jeugdhulp 12 gemeenten</i>
Raming inclusief BTW	4.922.117	2.956.171	146.132	23.666	223.517	1.572.631
Raming compensabele BTW	854.252	513.054	25.362	4.107	38.792	272.936
Alphen ad Rijn	173.211	100.021	0	0	7.793	65.397
Hillegom	34.063	19.891	1.320	211	1.550	11.092
Kaag & Braassem	36.859	24.280	1.661	258	1.892	8.769
Katwijk	102.389	59.235	4.546	628	4.615	33.364
Leiden	196.630	113.357	5.955	1.202	8.832	67.284
Leiderdorp	42.053	24.802	1.704	263	1.932	13.352
Lisse	34.440	20.743	1.399	220	1.616	10.462
Nieuwkoop	39.340	25.779	0	0	2.008	11.552
Noordwijk	62.193	38.903	2.478	413	1.851	18.549
Oegstgeest	35.676	21.783	1.648	231	1.697	10.317
Teylingen	57.774	33.362	2.422	354	2.599	19.037
Voorschoten	26.974	23.211	1.708	246	1.808	0
Zoeterwoude	12.651	7.688	521	82	599	3.762